

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The version of the following full text has not yet been defined or was untraceable and may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/46319>

Please be advised that this information was generated on 2018-07-07 and may be subject to change.

Participatiemaatschappij is een mythe voor de middenklassen

Door Erik de Gier

Sinds het aantreden van het nieuwe kabinet-Balkenende staan de kranten met enige regelmaat vol met artikelen over de komende participatietop. Deze participatietop kan als een voorlopig sluitstuk worden gezien van de al door vorige kabinetten ingezette strategie, gericht op het activeren van vrijwel de gehele beroepsbevolking naar een betaalde baan.

Tegelijkertijd vormt de participatietop een startpunt voor een verdere concretisering en invulling van dit beleid in de komende vier jaar. Het kabinet wil daartoe vergaande en soms ingrijpende arbeidspolitieke maatregelen afspreken met de werkgevers en de vakbeweging. De vraag die in dit verband aan de orde is, is of het kabinet niet een mythe najaagt. Behoort het inderdaad tot de mogelijkheden iedereen die nog langs de kant staat en die kan werken te activeren naar betaald werk? En als het lukt, wat betekent dit dan voor met name de onderste helft van de arbeidsmarkt?

Kort geleden publiceerde het Duitse weekblad *Der Spiegel* een verontrustend artikel over het ontstaan van een nieuwe onderklasse. *Der Spiegel* doelde hierbij niet zozeer op de groep langdurig werklozen, maar op een groot deel van de actieve Duitse industriearbeiders. Deze groep doorgaans goed geschoolde werknemers heeft het netto besteedbare inkomen de afgelopen jaren gestaag zien dalen. Zij dragen bovendien relatief veel bij aan het Duitse stelsel van sociale zekerheid. Een andere bron van frustratie voor deze groep is de enorme stijging in dezelfde periode van de salarissen van hun bazen. Veel werknemers die tot deze groep behoren, naar schatting ongeveer zeven miljoen arbeiders, verdienen nauwelijks meer dan het sociale minimum van € 1200 per maand. Opmerkelijk is de overeenkomst met vergelijkbare bevindingen uit *World Economic Outlook* van het IMF. Ook de bevindingen in dit rapport zijn verontrustend voor diegenen die zich op voorhand rijk rekenen met de activerende participatiemaatschappij. Wat blijkt? Ondanks de sterke groei van de wereldeconomie

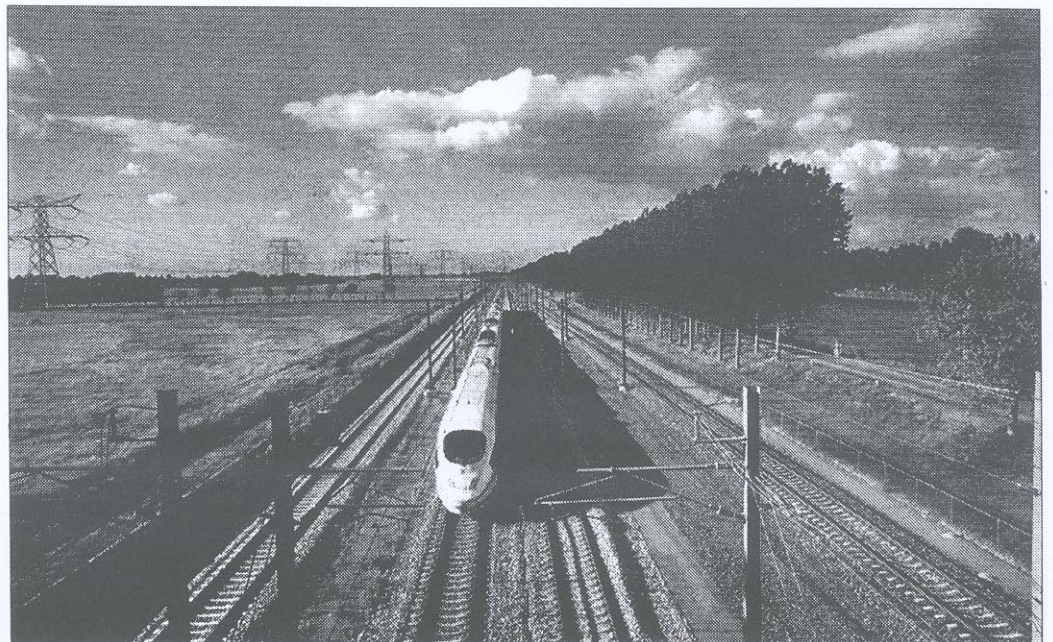
hebben de werknemers van de rijke industrielanden, in het bijzonder in Europa en Japan, hun totale inkomen in de afgelopen vijftientig jaar relatief gezien zien dalen met gemiddeld 0,3% per jaar. Een aanzienlijk deel van de toegenomen mondiale welvaart blijkt weggelekt naar elders. Vooral handel, technologie en immigratie zijn hiervoor verantwoordelijk. De handel is sterk toegenomen als gevolg van goedkope importen uit China en Zuidoost-Azië. Voor een deel heeft het werk zich door middel van offshoring naar deze gebieden verplaatst. De technologische ontwikkeling heeft het daarnaast onder meer mogelijk gemaakt dat ook de dienstverlening zich verplaatst naar elders. Denk in dit geval bijvoorbeeld aan de opkomst van callcenters in India. Technologische ontwikkeling draagt daarnaast traditioneel bij aan uitschakeling van menselijke arbeid. Wat ten slotte immigratie betreft, is de competitie tussen werknemers in de rijke industrielanden en werknemers afkomstig uit lagelonenlanden op de Europese en Amerikaanse arbeidsmarkten sterk toegenomen. Kleine Europese landen, zoals Nederland, en daarnaast

de Angelsaksische landen hebben deze ontwikkeling nog enigszins kunnen temperen door beleidsmaatregelen gericht op het verkleinen van het verschil tussen bruto- en netto-inkomen van werknemers.

Per saldo lijkt het er dus op dat de inkomensontwikkeling van werknemers in rijke industrielanden al langere tijd in neerwaartse zin onder druk staat. Het meest pregnant uit zich dit bij de traditionele midden-groepen onder de werknemers, zoals het Duitse voorbeeld sprekend aangeeft. Daardoor ontstaat er geleidelijk aan een nieuw bestaansonzeker subproletariaat van 'working poor', naast de bestaande groep langdurig werklozen. Het streven naar een activerende participatiemaatschappij zal hieraan in zijn huidige vorm weinig kunnen afdoen. Sterker nog, het kan deze ontwikkeling ook verder in de kaart spelen. Kijken we bijvoorbeeld naar de ontslagbescherming in ons land, dan kunnen we vaststellen dat het vooral de meer traditionele groepen werknemers zijn die daardoor worden beschermd. Versoepeling van het ontslagrecht, zoals de regering en de werkgevers voorstaan, zal in de context van de hiervoor ge-

schetste ontwikkelingen gemakkelijk kunnen leiden tot meer bestaansonzekerheid van deze groep. De betreffende werknemers zullen vaker werkloos zijn en vaker een beroep moeten doen op lagere werkloosheidsuitkeringen. Daardoor komen zij meer en meer terecht in de positie van de outsiders op de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn er negatieve effecten voor de economie omdat de betreffende groep werknemers minder zal gaan consumeren als gevolg van de toegenomen bestaansonzekerheid. Betekent dit nu dat we het activerende arbeidsmarktbeleid overboord moeten zetten? Nee, er zijn weinig realistische alternatieven voorhanden. Maar het is wel van extreem groot belang de actuele nationale en mondiale contexten waarin dit beleid in de komende jaren verder gestalte moet krijgen zwaarder te laten meewegen en in het verlengde daarvan geen maatregelen te nemen die uiteindelijk contraproductief zullen uitwerken voor grote groepen werknemers.

De auteur is hoogleraar Comparatief arbeidsmarktbeleid aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Met enige maanden vertraging is dinsdag de spoorverdubbeling Amsterdam – Utrecht in dienst gesteld. Dat had al in december 2006 moeten gebeuren, maar door problemen met de beveiliging duurde het werk wat langer. Daar staat tegenover dat het project van bijna een miljard euro binnen budget is gebleven. Spectaculairste onderdeel van het geheel is het aquaduct waarmee de spoorlijn onder het riviertje het Gein doorrijdt. NS breidt de dienstregeling uit, zij het slechts marginaal: er komt één stoptrein per uur tussen Breukelen en Amsterdam bij. Foto: HH/Rob Huibers